

"Atlantische en Europese samenwerking" in Internationale Spectator (16 april 1952)

Source: Internationale Spectator. 16.04.1952, n° 8. 's-Gravenhage: Het Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken. "Atlantische en Europese samenwerking", auteur: Vlekke, B.H.M. , p. 1-7.

Copyright: (c) Internationale Spectator

URL: [http://www.cvce.eu/obj/"atlantische_en_europese_samenwerking"_in_internationale_spectator_16_april_1952-nl-477e6ff0-de10-448d-9cf8-0e207f449291.html](http://www.cvce.eu/obj/)

Publication date: 14/05/2013

Atlantische en Europese samenwerking

Een bontgekleurde wereldkaart van enige tientallen jaren geleden toonde enkele machtig overheersende kleuren: de Britse "kleur" - om een of andere reden werd in vele atlassen uit verschillende landen hetzelfde zachtrood gebruikt en het "groen" van Rusland. Een kaart van Europa was vóór 1914 nog niet kakelbont, zoals na 1918 en er waren geen grenslijnen „binnen de grenzen” nodig, zoals na 1945.

De politieke versplintering der wereld komt in de modernste kaarten nog te weinig tot uitdrukking. De traditie en de theorie rechtvaardigen het blijven gebruiken van één kleur voor de "Commonwealth of Nations". De werkelijke toestand is anders.

Spoedig zullen grenslijnen "om de grenzen heen" nodig zijn: lijnen, die de landen der Europese, misschien der Atlantische en Arabische gemeenschappen insluiten, of die der communistische broederschap van staten. De kunst der kartografen zal dan op de proef gesteld worden, want hoe een duidelijk beeld te tekenen met kris kras door elkaar lopende lijnen?

De opzet van dit artikel is een dergelijk beeld met **woorden** te tekenen, waarbij we dan gelukkig niet alleen de uiterlijke omgrenzing, maar ook de aard en groei der gemeenschappen afschilderen kunnen. Een gemakkelijke taak is het niet. Het zijn nog vage organisaties, die hier besproken moeten worden en iedere medewerker bij hun opbouw heeft zijn eigen opvatting over hun onderlinge verhouding. Het zal zeker tot verheldering van het onderwerp bijdragen als we niet alleen de tegenwoordige status, maar ook de oorsprong der combinaties nagaan. Daarbij zullen we op de eerste plaats onze aandacht moeten richten op de samenhang tussen de opzet voor een Atlantische en die voor een Europese gemeenschap. Het is de verhouding tussen deze beide, die in de Kamerdebatten de kern der meningsverschillen vormt. Op dit punt botsen de meningen het meest en is de verwarring het grootst.

Zij, die uit de praktijk van het leven tot de politiek gekomen zijn, hechten dikwijls niet veel waarde aan de historische wording van verschijnselen der internationale politiek. Ze geven er de voorkeur aan de kwesties "zakelijk" te bekijken en een praktische "oplossing" voor de problemen te zoeken. In zekere zin is dat gelukkig, want nergens is moeilijker tot overeenstemming te komen dan in een vergadering van beoefenaars der **theorie** der politiek, die de achtergrond der vraagstukken altijd in gedachte hebben en daardoor vaak zelfs geen basis voor overeenstemming vinden kunnen. Toch behoort ook de historische achtergrond van een internationaal probleem tot de **realiteit** daarvan.

De Europese gemeenschap

Laten we dan heel in het kort de achtergrond der twee gemeenschapsplannen, der Atlantische en der Europese, bezien. De Europese gemeenschap is natuurlijk bij verre de oudste en draagster van een tweeduizend jaar oude traditie. De Romeinen waren de eersten in de historie, die een door bloedig geweld gesticht rijk wijding hebben weten te geven, door het te duiden als de bringer van de algemene vrede. Karel de Grote nam dit deel der Romeinse traditie over en de Middeleeuwse theologen en filosofen, die de geschiedenis der beschaving deden beginnen - met de komst van Christus, "toen vrede heerste op aarde", zetten ze graag voort. Groeiende politieke verdeeldheid en nooit ophoudende onderlinge strijd konden de herinnering aan het ideaal niet doen verdwijnen. De Renaissancetijd kende de eenheid der humanistenwereld te midden van wordende geloofsverdeeldheid. In vele vormen werd het ideaal telkens opnieuw verkondigd, vaak uitgebreid tot een besef in de eenheid van het mensdom, waarvan tot diep in de negentiende eeuw Europa echter het kernland bleef.

De Europese beweging van na 1945, die haar voorlopers heeft in de politieke en idealistische acties voor een Europese Unie uit de tijd tussen de twee oorlogen, is de nieuwste vorm, waarin dit heel oude ideaal nagestreefd wordt. De gemeenschappelijke strijd tegen de bezetter en een drang om de Europese maatschappij nieuw te ordenen, waren de directe drijfveren. In hoogstaande dagbladen - ik denk b.v. aan de Neue Zürcher Zeitung -leest men vaak over "de beweging van een Europese federatie, die door Churchill in 1946" ingeluid werd. Niets is dwazer dan te willen beweren, dat deze éne man door een eenvoudige toespraak het "probleem" aangepakt en een "oplossing" voorgeslagen zou hebben. Noch voor de wortels der

beweging, noch voor de oorsprong der specifieke actie onder en na de laatste oorlog is dit juist. Churchill greep de kans, die zich hier bood om een grote politieke opzet ter bevrediging van Europa te bevorderen. Ook hem bezielde hierbij een ideaal, maar tóch maakte hij - van zijn standpunt uit - een grote fout: hij gaf een krachtige stoot aan een actie, die de bevolking van Europa tot in haar diepste gemoed in beroering bracht en realiseerde zich niet voldoende, dat op de duur deze beweging geen halt zou kunnen maken voor de grenzen die realistisch denkende politici eraan zouden willen stellen. Waarschijnlijk realiseerde hij zich ook niet, dat deze beweging weerklank moest vinden in brede lagen van het Amerikaanse volk en juist in die lagen, die politiek weinig bewust en weinig ervaren zijn.

Dat deel namelijk van het Amerikaanse volk, dat in zijn voorstellingswereld nog herinneringen meedraagt aan het oude Europa der negentiende eeuw, waaruit hun vaders ontvlucht zijn om te ontkomen aan armoede, aan de druk der heersende klasse, aan militaire dienst, aan oorlogsgevaar. Wanneer men de arme boeren uit Zuid-Duitsland, die in de eerste helft der negentiende eeuw met kar en paard naar de inschepingshavens trokken, vroeg waarom ze naar Amerika wilden, antwoordden ze: "Kein König dort". Onder dit deel van het Amerikaanse volk leefde in 1940 wel medelijden met de kleine **volken** van Europa, maar niet de minste sympathie met de kleine **staten**. Een eenheidsbeweging in Europa is voor hen als het eindelijk licht worden over hun oude vaderland na eeuwenlange duisternis. Wanneer geldelijke hulp aan Europa helpen kan de nieuwe dag te brengen, **dan** zal er bij dit deel van het Amerikaanse volk nog bereidheid zijn, vrijwillig offers te brengen. Het sentiment is zo sterk aanwezig, dat het m.i. een der krachtige stuwingen geweest is achter het onvermoeibaar porren tot Europese samenwerking door de Amerikaanse politieke leiders.

De Atlantische gemeenschap

Wie de achtergrond niet goed kent, zal in dit sentiment ook een basis willen zien voor een Atlantische samenwerking. Dan misrekenen men zich. Wat is de achtergrond der gedachte aan een Atlantische gemeenschap? Er is een natuurlijke geografische band. Men kan het een "geopolitieke" band noemen als men een tijdelijk in discrediet geraakt modewoord gebruiken wil. Europa is door de natuur op de Atlantische Oceaan gericht. Noord-Amerika eveneens door de grote slagaders van dat continent die hetzij rechtstreeks (St. Laurens rivier en Hudson) hetzij indirect via de Golf van Mexico (Mississippi) daarop uitkomen. De bevolking van Noord-Amerika stamt uit Europa. De culturele band tussen Noord-Amerika en Europa dankt zijn kracht echter bovenal aan de Engelse taalgemeenschap. Het Amerikaanse volk is niet „Angelsaksisch“, zoals men het Britse volk gewoon is te karakteriseren. In levensgewoonten verschilt het hemelsbreed van het Britse. De taal vormt echter een bindingsmiddel dat oneindig sterker is dan enige andere connectie tussen Amerika en Europa. De Engels-sprekende en goeddeels van Engelse afkomst zijnde bovenlaag der Amerikaanse gemeenschap kent drie categorieën van Europeanen: zulken, wier taal men verstaan kan, zulken, waarvan men geen afkeer heeft om sociale of raciale sentimenten: de "Germaanse" volken en Fransen, en zulken, die men **eigenlijk** wat of zelfs heel erg minderwaardig vindt: Italianen (in Amerika vooral vertegenwoordigd door Sicilianen en Calabresen), Balkanmensen, Oost-Europeanen.

Het sentiment, waarop steun aan een Atlantische gemeenschap in Amerika op de eerste plaats berusten moet, is het zich zeker voelen in de omgang met hen, die de eigen taal spreken. De tweede groep kan het buitenwerk, de derde het voor- of achtererf van het huis vormen. Men veronachtzame deze sentimentkwesaties toch niet! Ze komen zelden openlijk voor de dag in het internationale overleg, ze beïnvloeden het echter ongetwijfeld.

Andere elementen in de gedachte aan een Atlantische gemeenschap zijn van economische en politieke aard. De sterkste economische **belangen** van het Amerikaanse volk liggen in de meest ontwikkelde gebieden, dus nog altijd in West-Europa. Vóór de oorlog was Groot-Brittannië Amerika's beste klant. Het verkeer over de Atlantische Oceaan is een levensnoodzakelijkheid voor de Verenigde Staten geworden, en wordt dit altijd meer naarmate de eigen voorraden van grondstoffen in dat land meer tekort gaan schieten voor de omvang van het verbruik of zelfs uitgeput raken. Dit leidt vanzelf tot de noodzaak van politieke samenwerking ter beveiliging van het verkeer en tot behoorlijke verdeling van de Canadese grondstoffen tussen de twee meest daarbij belanghebbenden: Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. De eigenlijk zeer moeilijke internationale positie van Canada maakt dit land een krachtige verbindingsschakel tussen de Engels

sprekende staten. Canada is immers door sentiment, traditie, en economische verhoudingen nauw met Groot-Brittannië verbonden, maar voor zijn verdediging, door zijn sociale structuur en door zijn verlangen naar investeringskapitaal aangewezen op de Verenigde Staten.

Onder degenen, die sinds jaren de wenselijkheid ener Atlantische gemeenschap verkondigen, zijn ook niet-Engels sprekkenden, zoals de Belg van Cauwelaert. Dat verandert echter niets aan ons betoog, dat acties als die van Streit en van de "Englishspeaking Union", en veel meer nog de sinds tientallen jaren bestaande nauwe culturele samenwerking tussen Engeland en de Verenigde Staten (uitwisseling van hoogleraren, het uitgeven van boeken door in beide landen gedomicilieerde uitgeverijen) en een intensief persoonlijk contact in leidende financiële en politieke kringen, culminerend in de zeer bijzondere Amerikaanse waardering voor koninklijk bezoek uit Engeland, steeds de ruggesgraat moeten zijn van elke vorm van Atlantische samenwerking. Churchill, zoon van een Engelse aristocraat en een Amerikaanse moeder, in Amerika misschien meer bewonderd dan in zijn eigen land, is het levend symbool van dit stuk Atlantische gemeenschap.

Wie nauwkeurig een grote Amerikaanse krant leest, vooral een gezaghebbend blad als de New York Times, dat op goede berichtgeving prijs stelt en van sensatie afkerig is, kan in de reportages der correspondenten gemakkelijk sporen vinden van praktische samenwerking tussen Amerikaanse en Britse reporters of van Amerikaanse journalisten en officiële Britse instanties. Een voorbeeld: Drew Middleton rapporteert voor de New York Times over Duitsland. Telkens weer duiken in zijn verhalen de opinies van Britse bezettingsautoriteiten en politici op, soms als zodanig aangeduid, vaak echter blindelings overgenomen.

De twee gemeenschappen vergeleken

De twee hier besproken vormen van internationale samenwerking - de Europees-federalistische en de Atlantische - zijn dus op heel verschillende tradities gebaseerd.

Dit verschil in nagestreefde vorm komt m.i. niet zozeer voort uit een verschil in nationale denkwijze als uit een verschil in de omstandigheden, waaruit de twee gemeenschappen groeien moeten. Op grond van die omstandigheden kan men in de twee gevallen een geheel verschillende ontwikkeling verwachten. Het heeft geen zin voor beide groeiprocessen dezelfde regels te willen stellen.

Welke betekenis heeft het verschil in omstandigheden voor de ontwikkelingsmogelijkheden van beide groepsvormingen? Hierover zou ik de volgende stellingen willen opzetten:

1. In de Europese samenwerking ligt de mogelijkheid besloten, dat op **den duur**, misschien zelfs binnen redelijk korte tijd, b.v. vijftig jaren, een **Europese staat** ontstaat, althans een vergaande federatie.
2. In de Atlantische samenwerking ligt die mogelijkheid m.i. **niet** en zeker niet in een afzienbaar tijdsbestek, zoals een periode van een halve eeuw. Misschien kan de bedoelde samenwerking het begin zijn van een losse federatie, die de weg bereidt voor een veel grotere internationale ordening, eventueel voor een derde poging tot wereldorganisatie, wanneer de bond der Verenigde Naties, uitgeput door de vermoeienis der discussies, bereid is het veld te ruimen.

Op welke argumenten baseren we het hierboven gemaakte verschil?

Het "bewijs" der juistheid van mijn stellingen kan ik natuurlijk niet leveren. In de politiek kan men slechts trachten een opinie waarschijnlijk te maken. Over wat er gebeuren **zal**, kunnen we alleen vermoedens uiten. Het meest wispelturige en onberekenbare element in de hele schepping, de menselijke geest beslist en dat element heeft al veel politieke profeten te schande gemaakt. Nu is het ook weer niet zo dat de menselijke geest, hoewel vrij, **willekeurig** beslissen kan. Zijn keuze wordt door allerlei omstandigheden erg beperkt. **Welke** omstandigheden daarbij de voornaamste rol spelen, laten we nu maar over aan de geschied-philosophen, die hierover al vele nuttige theorieën hebben opgesteld. Voor het hierboven gemaakte verschil in de ontwikkelingsmogelijkheden der Europese en Atlantische groepsvormingen zou ik de volgende argumenten willen aanvoeren:

1. De naties van het Europese vasteland hebben de neiging hun staatsinstellingen formeel te ordenen. Men zou kunnen zeggen dat ze daarbij "legalistisch" te werk gaan. Met het opplakken van een etiket hebben we de zaak echter niet verklaard. Men kan het verschil historisch wat toelichten door te wijzen op de invloed van het rationalisme, waaruit de politieke en maatschappelijke revolutie die in 1789 in Frankrijk begonnen is, is voortgekomen. De rationalistische denkwijze wilde ook het historisch gegroeide organisme van de staat aanpassen aan de eisen ener verstandelijk en theoretisch uitgedachte structuur. Toen men in 1789 van dit standpunt uit ijverig begon de Franse monarchie te hervormen en daarbij niet voldoende lette op behoud van de meest belangrijke staatsorganen, stortte heel het oude, mors geworden gebouw reeds bij het begin van het restauratiewerk ineen. De plaats kwam toen vrij voor een nieuw rationeel opgezet politiek bouwwerk. Naar Frankrijk's voorbeeld werden vele landen van het vasteland staatkundig opnieuw geordend. Daarbij ging men vaak te verstandelijk te werk, zodat het volle politieke leven zich in de nieuwe instellingen vaak niet naar behoefte ontplooiën kon. Erg "legalistisch" werkte men dus niet, eerder bleek er al te grote minachting voor oude rechtsregels te bestaan. Het experimenteren met telkens nieuwe ideeën om de juiste vorm voor de staat te vinden heeft aan de stabiliteit der opgezette instellingen ongetwijfeld schade gedaan, daar deze geen kans kregen te groeien. In Groot-Brittannië heeft geen revolutie plaats gegrepen en zijn de oude instellingen gecontinueerd, zij het onder voortdurend geleidelijke omvorming. Het verschil, dat in dit opzicht tussen Engeland en het vasteland bestaat, is een resultaat der historische ontwikkeling. Engeland's wording tot de eerste Europese industriestaat had tussen de Britse eilanden en het Continent reeds in de dagen der Franse revolutie een breder kloof doen ontstaan dan het Nauw van Calais. Bovendien waren enkele belangrijke politieke verlangens der machthebbende standen en belangengroepen daar reeds een eeuw vóór de revolutie verwezenlijkt.

Wanneer men van Britse zijde aan het Continent verwijt te formalistisch te werk te gaan, verwijt men dat continent eigenlijk zijn historie. Met beter inzicht of groter wijsheid heeft het verschil van opvatting niets van doen. Bernard Shaw heeft met recht zijn landgenoten tientallen jaren bepreekt, dat ze een ongezond dieet, een verouderd muntstelsel en een onmogelijke spelling volgen en zelfs de laatste twee, hoe onbelangrijk ook, willen ze niet veranderen. Hun traditionele methode van werken is werkelijk niet ipso facto wijs, ze is ook niet "typisch Engels". Ze bestond immers ook in Nederland vóórdat de Franse veroveraars van 1795 hier een gewelddadige (zij het onbloedige) omwenteling brachten.

Het zou verstandiger zijn, wanneer zulke Britse woordvoerders de dingen wilden zien zoals ze zijn en dus ook de eigen aard van de vastelandsmethodes erkennen.

Uit het voorgaande mogen we m.i. afleiden, dat de vastelandsmethode om politieke organismen „synthetisch" op te bouwen onder bepaalde omstandigheden veel radicaler werken kan dan de Britse traditionele manier **en dat juist hierdoor de kansen om uit de politieke chaos van Europa een groter geheel te maken, verbeterd worden.** Men hoeft niet **altijd** te wachten tot het nieuwe schijnbaar uit zich zelf, begint te groeien.

Europees Eenheidsstreven en het voorbeeld van het Commonwealth.

Er is trouwens een goede reden, waarom een Federatie van Europa niet **kan** groeien zoals het Britisch Commonwealth van eertijds. Snuggerige propagandisten hebben gretig het woord van een Brits historicus overgenomen, dat het Britse Rijk niet uit een bewuste opzet ontstaan is, maar dat "it just happened to grow". De historicus had gelijk: er was geen bewuste opzet, maar dat betekent geenszins, dat Groot-Brittannië keer op keer onverwacht een overzees gebied in zijn armen vond dat het toch niet te vondeling leggen kon en dus wel opnemen moest. Ook het Nederlands-Indische rijk "happened to grow" maar niemand kan mij tegen de feiten in doen geloven, dat de gouverneurs-generaal en de Amsterdamse Heren XVII geen vader en moeder of tenminste baker bij zo menig gebeurtenis geweest zijn. Het oude Britse Rijk had een sterk centraal punt in de regering te Londen, die door de beheersing der zee haar wil kon opleggen. Het Britse Commonwealth had ook een sterk centraal punt in de financiële oppermacht der City of Londen. Beide machtscentra zijn sterk verzwakt en het is uit de feiten aantoonbaar, dat de Commonwealth-banden steeds losser worden.

Er is geen sprake van dat de Commonwealth of Nations naar groter eenheid groeit, in tegendeel: zie Pakistan

en India, zie de buitenlandse politiek der Dominions, opererend tussen Londen en Washington. Het Commonwealth kan voor het chaotisch Europa niet tot voorbeeld dienen, want dit Europa moet naar eenheid en sterker onderlinge band toe, niet naar verzwakking daarvan! De machtscentra, die in het Commonwealth nog een behoudende factor zijn, bestaan in Europa niet.

Hier moet ordening geschapen worden uit een chaos. Een formele regeling der structuur is nodig, slechts moet men er aan denken, dat ook het luchtigste bouwsel, enig fundament nodig heeft. Als het leggen van fundamenteen kunnen we de vorming der tot nu ingestelde functionele Europese organisaties aanzien.

Een gemeenschappelijk Europees huis kan niet ontstaan, wanneer de wil tot samen bouwen niet aanwezig is en kan niet betrokken worden zonder de wil tot samenwoning. De ervaring heeft geleerd, dat samenwonen heel wat moeilijker en heel wat anders is, dan samen bouwen. De bereidheid daartoe kan alleen gevonden worden in een gevoel bij elkaar te horen. Daaruit volgt, dat het Europese huis niet voor iedereen open zal kunnen staan. Ik geloof nog steeds, dat het gemakkelijker zal blijken Belgen en Nederlanders, Fransen en Duitsers in één huis te brengen, dan West-Europeanen en Turken of Grieken.

Hoe moeilijk het zal zijn, blijkt uit de geschiedenis van de Benelux. Toch gaat het hier om mensen, die elkaar wel niet liefhebben, maar toch enigszins kennen en niet te hoge verwachtingen van elkaar hebben, en - die weten dat ze elkaar **nodig** hebben. Op dit elkaar nodig hebben moeten we in deze eerste periode en misschien nog vele jaren in de toekomst de aandacht der betrokkenen vestigen.

Indien deze voorwaarden vervuld worden, bestaat m.i. dus een goede kans op een federatie van Europese staten en, zo de federatie eenmaal bestaat, op de wording van een Europese staat, waarheen juist de neiging nieuwe formele ordeningen te scheppen ons voeren kan. In de Atlantische gemeenschap ligt de zaak anders.

2. In de Atlantische gemeenschap zouden staten van zeer verschillende structuur bijeengebracht worden. Ook hier dus een samenbouwen en samenwonen. De nauwe culturele band tussen Groot-Brittannië, Amerika en Canada bevordert samenwerken maar biedt geen grondslag voor samenwonen. De Amerikaanse gemeenschap - en in mindere mate ook de Canadese - is gegroeid uit een immigratie van mensen, die Europa verlaten wilden omdat het leven in Europa om vele redenen voor hen bezwaarlijk was. In de Verenigde Staten leeft zeer sterk het bewustzijn een betere gemeenschap gebouwd te hebben dan ooit in Europa bestaan heeft. Of we het daarmee eens zijn is voor de betekenis van dit sentiment zonder enig belang. Al vinden we dit sentiment nog zo ongegrond, we moeten ermee rekening houden. Er is geen verlangen om "naar Europa terug te gaan". Laten we ons niet misleiden door het gedoe van een bepaalde klasse der bevolking in de Oostelijke Staten der grote republiek! Er zijn in Amerika geborenen, afstammend van oude Amerikaanse families, die meer Brits zijn dan de Britten. Deze groep is het minst "Atlantisch" ingesteld van alle omdat hun nostalgie slechts naar Londen's West-End en de "estates" der Engelse aristocratie uitgaat!

Het Amerikaanse volk is trots, Amerikaans en niet Europees te zijn. Senator Taft heeft tegenwoordig heel grote aanhang en te willen beweren, dat de Taft-beweging slechts een te hoop lopen van naïevelingen en dommeriken rondom een isolationistische maniak is (sommige journalisten willen ons dat doen geloven) is grove misleiding. Taft zou geen succes hebben als hij niet kon steunen op sterk levende tradities. We troosten ons met de geruststellende gedachte, dat Eisenhower tóch wint. We weten niet of hij wint en wat hij zal moeten doen als hij wint. Dezelfde tradities die een Federatie van Europa bij het Amerikaanse volk sympathiek maken, bevestigen het in zijn overtuiging zonder te **nauwe** banden met Europa goed af te zijn.

Ook de Verenigde Staten hebben een Constitutie en nog wel één, geboren uit dezelfde beginselen als de vele Franse constituties vanaf 1789. De geest en de tekst dier Constitutie staan een samenwoning met anderen in één politiek "huis" in de weg en de Constitutie is het Amerikaanse volk heiliger dan de Atlantische gedachte. Het volk voelt geen **noodzaak** met anderen samen te gaan **wonen**, wel om met anderen samen te werken. Het heeft geen verlangen tot samenwoning en nog plaats genoeg in eigen huis, waar het zich goed voelt. Wie denkt dan aan samenwonen?

Evenmin hebben Groot-Brittannië en Canada lust tot samenwoning met de Verenigde Staten. Hun positie

zou benauwd worden in één huis met zulk een welgedane, niet zacht pratende en zelfbewuste familie. Bittere noodzaak dwingt echter Groot-Brittannië om de vriendschap met de Verenigde Staten op de eerste plaats te stellen in zijn buitenlandse connecties, terwijl de Amerikaanse republiek evenmin zonder alliantie met het Verenigd Koninkrijk zich veilig voelen kan.

De zeeheerschappij, die meer dan twee honderd jaren lang vast in Britse handen gelegen heeft, is in onze dagen in andere handen overgegaan. Reeds in 1918 hadden de Verenigde Staten een voorsprong op Engeland. De vlootconferentie van Washington herstelde in 1922 de pariteit. In de tweede wereldoorlog kwam de last der oorlogvoering in de Grote Oceaan geheel, en in de Atlantische Oceaan gedeeltelijk, op Amerika's schouders te rusten en de zeemacht der republiek werd dienovereenkomstig uitgebreid. Ze is nu meerdere malen groter dan de Britse. Groot-Brittannië kan zich niet handhaven zonder bewegingsvrijheid ter zee, er is dus maar één politiek mogelijk, nu het de zeeheerschappij niet meer zelf bezit: samengaan met de beheersers der Oceanen. Amerika echter heeft voor de handhaving van zijn controle over de Oceanen steunpunten nodig aan de overzijde daarvan, zodat enerzijds Groot-Brittannië, anderzijds Japan in elk Amerikaans strategisch stelsel betrokken moet worden.

De Atlantische Gemeenschap verschaft bovendien aan Engeland de mogelijkheid de Commonwealth-relaties te versterken omdat het voor de Dominions van groot voordeel is, eventueel gezamenlijke invloed te kunnen doen gelden op Washington. En toch worden, ondanks de duidelijke voordelen aan het werken in Commonwealth-verband verbonden, de afzonderlijke leden van het gemeenebest steeds meer tot directe relaties met het centrum der Westelijke macht getrokken: Canada, Australië, Nieuw-Zeeland hebben reeds hoogst belangrijke militair-politieke verdragen met de Verenigde Staten gesloten, India manoeuvreert tussen Groot-Brittannië en de Verenigde Staten enerzijds en de communistische staten anderzijds, terwijl Pakistan de leiding tracht te nemen onder de Mohammedaanse landen en dus daardoor tot zelfstandiger handelen in de wereldpolitiek komt.

De Atlantische gemeenschap biedt dus weinig mogelijkheden voor een federatief of eenheidsstreven. De traditionele geestesgesteldheid, eigen aan landen, wier structuur nooit geheel door revolutie omgeworpen werd, en de empirische politieke methode, die hiermee en met enige eeuwen van politiek succes samengaat, zijn geen goede voedingsbodem voor zulke strevingen.

Deze geestesgesteldheid en denkmethode passen ook niet bij het continent, waar men anders te werk moet gaan, omdat de omstandigheden er zo heel anders zijn.

Een poging, deze methoden aan het Continent op te dringen, staat gelijk met een opzet, het daar levende in zijn natuurlijke groei te storen, zoals een toepassing van continentale methoden op de Atlantische gemeenschap deze slechts van formeel zwak, maar innerlijk hecht verband, tot chaos brengen kan.

Dr B. H. M. VLEKKE.